MARCEL CĂPRARU

NIMENI NU S-A NĂSCUT ADULT

Terra Libertas

Marcel Căpraru

Nimeni nu s-a născut adult

Eseuri despre educație

Marcel Căpraru este profesor asociat la Universita di Padua, conferențiar la Facultatea de Litere de la Universitatea din Craiova, Centrul Universitar Drobeta Turnu Severin, fondator și președinte al Asociației Alternative Pedagogice (APA) - inițierea și implementarea proiectului internațional: Montessori to Romania (1997)

Eseurile din lucrarea de față au fost publicate pe platforma *Contributors* în perioada 2012-2014

Cuprins

1. Despre învățământul obligatoriu.....2
2. Prima condiție pentru o reformă a educației.....11
3. Problema fundamentală a educației.....14
4. De ce nu e pace.....19

Biblioteca libertății

1. Despre învățământul obligatoriu

Iulie 2012

Deasupra patului meu de copil trona, pe peretele casei părinteşti, un tablou mare reprezentând un cerb cu privirea semeaţă îndreptată spre vârful unor munţi înzăpeziţi. Sub cerb, pe o panglică îngălbenită de timpuri scria cu majuscule: „REGELE PĂDURILOR”. Așa am luat eu act despre noțiune de rege. Despre împărați auzisem din povești.

Era o copie după un alt tablou de demult din casa bunicilor dinspre mama. Îl pictase un văr de-al meu mai mare cu vreo zece ani. Copil fiind, cred că eram prin clasa a II-a, îl urmăream pe vărul meu cum realiza copia. Împărţise coala de hârtie în careuri şi picta pe bucăţi. Întâi completa un careu, apoi altul şi aşa mai departe până când tabloul a fost gata. Cutia de acuarele, pe care i-o cumpărase tata, a rămas la noi. Imediat ce a plecat văru-meu, am scos o coală de la mijlocul maculatorului, am împărţit-o în careuri cu rigla din penarul meu de şcolar sârguincios şi m-am apucat să pictez cerbul. A doua zi tabloul era gata. Doar că, cerbul meu avea o privire blândă şi tâmpă de bou. De atunci n-am mai pictat niciodată. Au trecut anii, am făcut liceul, apoi facultatea, doctoratul şi am devenit specialist în Ştiinţele educaţiei.

Mi-am amintit această întâmplare acum vreo câțiva ani într-un compartiment de tren, când, un individ la vreo cincizeci de ani, fost maistru la Electoputere, disponibilizat ca mulţi alţii din România cu o sumă frumuşică de bani, îşi plângea soarta. Avea, spunea el, pământ mult în zona Balş, dar nu-l mai angaja nimeni. Încet-încet, cei din copartiment începeau să-i dea dreptate: era mai bine pe timpul comunismului, nu aveai ce cumpăra dar aveai serviciu. Revoluţia asta numai necazuri ne-a adus. Ce să faci cu libertatea?

Atunci am intervenit în discuţie amintindu-mi povestea tabloului şi făcând o comparaţie între bou şi cerb. Boul e un animal cu stăpân. Are adăpost, are hrana asigurată, în fiecare dimineaţă e înjugat la car sau la plug şi munceşte. Cu cât îşi face datoria mai bine cu atât primeşte o raţie de fân sau de coceni mai mare. Cu cât e mai ascutător şi se opinteşte mai tare cu atât e mai bine îngrijit. Dacă leneveşte are parte de bici. Nu are grija zilei de mâine. Mâine e la fel ca astăzi, la fel ca ieri şi ca în toate zilele. Doarme liniştit, pe coadă. Spre deosebire de bou, cerbul nu are un adăpost. Hrana şi-o procură singur. Nu e sigur că o poate găsi şi mâine. Nu e ferit de

pericole, trebuie să fie mereu în alertă, treaz, să decidă singur. Şi, mai e o deosebire: cerbul e liber, totul depinde de el, boul are stăpân, e dependent, e sclav. Când nu mai poate munci sau când stăpânul nu mai are nevoie de el, soarta lui e la mila stăpânului. Scopul boului nu e să-și găsească hrana, e să-și caute stăpân care să-l hrănească.

L-am întrebat pe individ după ce i-am expus această metaforă: Între o viaţă de bou şi una de cerb, pe care o alegi? De fapt, întrebarea era adresată tututror. Încet-încet, după o perioadă de tăcere, au reînceput discuțiile. Și, spre uimirea mea, deși se vedea în glasul celor din compartiment o undă de regret, concluzia cvasi-generală a fost că viața de bou e preferabilă celei de cerb. Cum s-a ajuns aici?

Din cei șaizeci de ani pe care i-am împlinit de curând, cincizeci și patru mi i-am petrecut în școală. Învățătoarea mea avea vreo șaptezeci de ani (pe atunci nu se ieșea la pensie obligatoriu) și își începuse cariera la douăzeci, pe la 1910, fusese și învățătoarea tatălui meu, era o istorie vie a învățământului românesc. Cu alte cuvinte, din cei 148 de ani de învățământ obligatoriu în România, cu peste 120 am avut, într-un fel sau altul, un contact direct. Am fost, pe rând, elev, student, profesor, director de școală, inspector școlar, director de CCD, acum sunt profesor de profesori, și cred că această experiență îmi permite să afirm că preferința față de viața de bou a colegilor mei de compartiment e, în principal, rezultatul școlii. (Atenție, folosesc termenul „bou” nu în sens jignitor la adresa cuiva, ci ca expresie a servituții și a stării și nevoii psihologice de dependență și obedință).

Învățământul obligatoriu, sub forma în care îl cunoaștem azi, a apărut într-un stat totalitar, Prusia, în urma unei bătălii, cea de Jena din 1806 dintre armata de amatori a lui Napoleon și armata instruită prusacă, în care francezii au învins. Când industria ta principală e să produci și să exporți mercenari pentru cei ce cucereau colonii peste mări și țări, a fi înfrânt de niște țărănoi, ridică o mare problemă, una națională. Așa a gândit și Johann Gottlieb Fichte, filosoful de serviciu al lui Friedrich cel Mare, în cele 14 Scrisori către națiune publicate între 1808 și 1814: Am fost înfrânți pentru că soldații noștri n-au respectat ordinele, trebuie să facem o Germanie Mare, să unificăm limba germană și toți germanii să gândească la fel și să respecte ordinele, cel puțin în problemele mari. Iar statul prusac a început o treabă așezată, nemțească, detaliată, pentru a pune în practică aceste idei. Astfel s-a instituit primul sistem de învățământ obligatoriu din lume în Prusia, în 1819.

Ideea învățământului obligatoriu, de masă, nu era nouă. Ea apare în scrierile lui Platon, pe la 1635 s-a încercat în Scoția, iar la Revoluția

franceză, revoluție făcută de adulți, s-a cerut pentru prima dată dreptul la educație universală. Oamenii constataseră că cei care aveau carte aveau parte de anumite privilegii, erau funcționari ai statului, conduceau, la diverse nivele, grupuri de indivizi, ceea ce le crea un statut invidiat. Te-ai fi așteptat ca, odată câștigat acest drept, cohorte de adulți să pună burta pe carte, dar, vai, ceea ce era un drept câștigat pentru adulți, a devenit, curând, o obligație pentru copii. Napoleon însuși, după ce a organizat învățământul superior pe principii și reguli militare, a încercat un învățământ obligatoriu pentru copii, dar marea masă a părinților a refuzat să-și dea copiii pe mâinile altora.

Prusacii au reușit. Prusia era un stat totalitar. Noi ne referim la legea interzicerii avorturilor a lui Ceaușescu ca expresie a totalitarismului comunist. Ei, bine, în Prusia exista încă din 1735 o lege de control al nașterilor, orice femeie trebuia să raporteze la poliție când a ajuns la menopauză!

Într-un cadru mai amplu, secolele al XVIII-lea și al XIX-lea coincid cu perioada luptelor, răscoalelor, revoluțiilor și teoriilor de eliberare a scalvilor, de exprimare a demnității și libertății umane. În același timp se dezvolta industria, în principal cea extractivă și prelucrătoare, statele se modernizau și se complicau în funcționare și birocrație. Sclavii, care, sub diverse denumiri și statute (iobagi, șerbi, robi, proscriși, etc.) care constituseră de secole și milenii forța de muncă, nu mai puteau asigura progresul omenirii. Era nevoie de un alt tip de forță de muncă, instruită care să mânuiască mașinile, să asigure funcționarea statelor, să asculte și să execute ordinele.

Problema au rezolvat-o, așa cum am spus, prusacii, obligând copiii să meargă la școală. Între timp, dintre toate instituțiile obligatorii, au mai rămas doar două: pușcăria pentru adulți și școala pentru copii. Vedem, chiar în aceste zile, cu câtă dificultate ajung infractorii la pușcărie: procese îndelungate, procurori, avocați, tribunale peste tribunale, judecători, drepturi ale omului... Pentru copii, e de ajuns faptul că s-au născut și au ajuns la o anumită vîrstă, din ce în ce mai fragedă, la șapte, șase, cinci și, odată cu grădinița, la trei ani, și din ce în ce, pe o perioadă de obligativitate mai lungă, patru, șapte, zece, douăsprezece clase obligatorii.

Prin această obligativitate statele au preluat, într-un fel, dreptul părinților asupra copiilor. La început cu forța, apoi, pe măsură ce părinții înșiși au fost educați prin școală, cu bunăvoia acestora. (Las, pentru moment, discuția asupra dreptului părinților asupra copiilor, înscris încă în codul lui Hamurabi, pentru că și aici e o problemă

universală). Ideea este că, prin această obligativitate, copilul nu e considerat o ființă umană, nu are dreptul la libertate. E un paradox să ai dreptul la educație obligatorie! În prezent, s-a ajuns în situația în care părinții își vând copiii statului încă dinainte de naștere: concediile de maternitate plătite, concediile de creștere a copiilor plătite, alocațiile pentru copii, sunt forme de vânzare a copiilor către stat. Când mamele fac demonstrații fluturând pamperșii în fața guvernului, ele, de fapt, negociază un preț, iar statul le plătește ca angajate pentru îngrijirea copiilor până când îi ia la școală (era să zic la oaste).

Desigur, o țară cu oameni instruiți și obedienți e superioară altora, are un ritm de dezvoltare mult mai alert, realizează un boom economic, ceea ce s-a întâmplat și cu Prusia, mai târziu Germania Mare. Și, pentru că majoritatea savanților lumii din prima jumătate a secolului al XIX-lea își dădeau doctoratele în universități germane, au importat sistemul și l-au transferat în țările lor, America la 1852, Principatele române la 1864, Italia de-abia la 1888.

Cum au reușit nemții să creeze un sistem prin care să producă forță de muncă instruită, dar, în același timp, dependentă și obedientă? Oameni dependenți, dar care au sentimentul că sunt liberi, cu alte cuvinte, tipul de bou inteligent, idealul educațional al oricărui sistem statal de învățământ, fie că vorbim de state democratice sau totalitare, de republici sau monarhii?

În primul rând, prin gruparea copiilor pe clase pe criteriul vârstei. Niciun alt grup uman nu se organizează pe vârste (era armata obligatorie, care, între timp, s-a desființat). Ce-ați zice dacă s-ar da un ordin ca la Ministrul Educației toți angajații să aibă 30 de ani, cei de la Ministerul Economiei să aibă 31, cei de la Interne, 32 de ani, ș.a.m.d.? Sau la o televiziune, cei care lucrează la Știri să fie de 35 de ani, apoi jurnaliștii fiecărei emisiuni să fie aleși pe criteriul vârstei, la emisiunea A de 36, la B de 37, etc.? Ar fi absurd, nu-i așa? și ați ieși în stradă să protestați împotriva unui asemenea ordin. Ei, bine, copiii nu au dreptul să aleagă și nici să protesteze, iar adulților li se pare normal, nu absurd. Această grupare pe criteriul vârstei produce mai multe efecte antisociale: organizarea este impusă din afară, coeziunea socială e imposibilă (ca în cazurile de mai sus, cu ministerele...), copiii nu pot învăța unii de la alții, liderii sunt impuși de adulți, nu apar în mod natural, toți sunt ținuți în același ritm dictat de medie, etc. În acest fel n-ai decât să te supui mediei, cuvânt care are aceeași rădăcină cu mediocritate.

În al doilea rând, prin împărţirea activităţii şcolare pe lecţii de câte cincizeci de minute cu recreaţii de câte zece minute între lecţii. În acest fel copiii învaţă ora asta ceva, ora a doua altceva, ora a treia trec la altceva, fără să aibă vreodată imaginea întregului sau de ce învaţă şi asta şi celalaltă. Ei învaţă pentru că aşa ne-a spus „Domnul” sau „Doamna”, „Tovarăşul” sau „Tovarăşa”, adică sunt alţii mai mari care ştiu, noi trebuie să-i ascultăm, să ne supunem voinţei lor. Şi astfel, învaţă din experienţă, lecţie de lecţie, zi de zi, an de an, că depind de altcineva. De altfel, majoritatea celor mai buni elevi, după ce termină şcoala şi facultatea, nu ştiu ce să facă cu viaţa lor, sunt angajaţi de alţii, de tip Donald Trump sau Gigi Becali, care le spun ce să facă şi ei fac foarte bine ceea ce li se cere. Tot din experienţa lecţiilor, copiii învaţă că „nimic în viaţă nu e atât de important încât să merite să fie dus la bun sfârşit”. Dacă, prin absurd, un elev e „prins” în timpul unei lecţii de farmecul unei poezii, sau se concentrează pe o problemă, sună clopoţelul sau soneria (la începuturile şcolii obligatorii pauzele se anunţau printr-un sunet de corn) orice farmec sau concentrare trebuie să înceteze şi se trece la altceva. Nu trebuie să faci ce-ţi place, ci ce îţi ordonă altcineva, indirect, prin clopoţel, nenea Ministru, nenea Satu, nenea Sistemu.

În al treilea rând, dependenţa şi obedienţa sunt induse prin ceea ce numim astăzi curriculum, sau programă şcolară, sau syllabus. În definitiv, nici „Domnul” sau „Doamna” nu fac ce vor, ci ceea ce li se cere prin programă. Domnul sau Doamna, lucrând cu mintea şi sufletul copiilor, trebuie să introducă aceste atribute constituente ale fiinţei umane într-un program, să le „programeze” copiilor modul cum gândesc, precum şi conţinutul gândirii, care e dat în curriculum. Desigur, există mai mulţi Domni sau Doamne, fiecare stăpân, mai mult sau mai puţin, pe părticica lui de curriculum, pe disciplina lui, dar niciunul/niciuna nu are imaginea întregului, sunt doar angajaţi într-un sistem construit de alţii pe principiul unei uzine, fiecare executând operaţiile tehnologice care i se cer. Domnii şi Doamnele sunt ei/ele înşişi/însele dependenţi/dependente de sistem, sistem care, în ultimă instanţă, poate fi definit ca suma locurilor de muncă ale cadrelor didactice. (Să nu fiu greşit înţeles: există foarte multe cadre didactice bine pregătite în disciplinele lor şi, cred că fiecare are cele mai bune intenţii privind educarea copiilor, dar intenţiile bune, construite prin autosugestie, nu ajută la nimic dacă eşti specialist în instrumentele cu care operezi (conţinutul disciplinei tale) şi nu cunoşti corpul pe care operezi [mintea şi sufletul copilului]).

De altfel, există opinia generală că, prin sistemul de învăţământ, copiii sunt daţi pe mâna unor specialişti în educaţie, care, pe lângă

specialitatea lor, au studiat pedagogia, psihologia și metodicile predării. Ca unul care, zeci de ani am studiat și predat aceste discipline, pot să afirm că nu sunt științifice. Așa cum o bună perioadă, în țara noastră și în multe alte țări s-a predat disciplina numită „Socialism științific” (mulți universitari și lectori în universitățile populare și-au construit o carieră în jurul acestei discipline) și s-a dovedit în realitate că așa ceva nu există, tot astfel Științele educației sunt articulații logice, uneori bine închegate, dar construite pe postulate false. Metodicile, de exemplu, sunt un fel de rețetar cu principii, norme, metode, strategii și tehnici, dar, ca orice rețetă se adresează omenilor bolnavi, nu spiritelor vii. Cercetările psihologice asupra învățării, de la Thorndike, Skinner, Kohlberg sau Pavlov s-au făcut pe animale, șoareci, câini, pisici, porumbei, maimuțe, etc. și au fost transferate la modul cum învață copiii, iar cele pedagogice sunt caduce, pentru că, odată introduși copiii într-un mediu artificial – școala – separat atât de societate cât și de natură, nu poți obține, prin observare sau experiment nimic valabil. E ca și cum ai așeza un fluture sub un clopot de sticlă, i-ai observa mișcările și zbaterea și ai crede că știi totul despre fluturi!

La fel face și Mărioara, vecina de la parter, care își plimbă câinele, pe Axi, prin parcarea blocului, și-i strigă: Fii cuminte Axi!, Vino la mama, Axi, Hai să-ți dea mama, Pedigree, să te spele mama pe lăbuțe! Pentru ea Axi e un copil drăgălaș și răsfățat. Tot mai multă lume are animale de casă, de la câini, pisici și canari, până la șerpi și cămile. Toți le îngrijesc ca pe niște copii. Există o întreagă industrie pentru hrana și îngrijirea acestor animale. Recent a apărut primul post de televiziune dedicat direct animalelor de casă, Dog TV, să nu se plictisească. Nu știu dacă e normal sau nu. E treaba Mărioarei, Axi răspunde nevoii ei de afecțiune. Dar dacă oamenii îngrijesc și cresc aceste animale ca pe niște copii, pe cale de inferență logică e adevărat și corolarul: copiii sunt îngrijiți și crescuți ca niște animale drăgălașe care răspund nevoii de afecțiune a adulților! Dar, dacă pe Mărioara doar o salut și o las cu credința ei, de la unii ca Skinner, Brunner sau Pavlov, am pretenții să nu influențeze educația copiilor. Toate se trag, probabil, de la Darwin, care ne-a făcut animale, superioare, ce-i drept, și toată lumea l-a crezut.

Să fiu corect, alte cercetări psihologice care au influențat instruirea școlară s-au făcut pe copii, de ex., cele ale lui Piaget sau Vâgoțky, greșeala lor fiind că s-au adresat numai intelectului sau numai interacțiunilor sociale ale copiilor, ca și cum, dacă ai studia mâna sau piciorul, poți concluziona asupra organismului ca întreg!

Copiii, însă, au legile lor de dezvoltare, naturale sau divine pe care le urmează neîncetat și, cu toată, cu toate încercările școlii obligatorii, în ciuda tuturor teoriilor și metodelor, s-a constatat că reacționează și nu se supun regulilor și regulamentelor din ce în ce mai restrictive. Atunci s-a inventat o altă treabă la fel de nemțească: sistemul de recompense și pedepse, între care, la loc de cinste tronează nota. După caz, nota e zăhărelul sau biciul din experimentele de psihologie a învățării, denumite, „științific", elemente de întărire și reîntărire. Tot după caz, nota instaurează competiția stimulată de profesori și părinți și clasificarea neoficială, desigur, în deștepți și proști. Dacă pentru profesori acest lucru e de înțeles, nota fiind instrumentul de bază cu care mențin disciplina și, speră ei, motivația, pentru părinți lucrurile se complică, deoarece, se presupune că aceștia își iubesc cu adevărat copiii. Și, cel puțin eu, n-am văzut sau am auzit de vreun bărbat care își iubește soția întrebându-l pe preot sau pe primar: ce notă-i dai soției mele? sau de vreo soție iubitoare chestionându-și vecina: ce părere ai, dragă, de bărbatul meu? E bun sau nu, îi dai notă de trecere? Păi, dacă îți iubești copilul, te duci la un străin să ți-l evalueze? E adevărat, există numeroase concursuri cu note și premii pentru câini și pisici care gâdilă orgoliul stăpânilor. S-au înmulțit cazurile de sinucideri în rândul copiilor din cauza vreunei note sau corigențe și nimeni nu găsește nicio vină sau explicație. De ce, că era un elev bun? Nu ne-am așteptat la asta! Dar la ce să te aștepți, când copilul este împins într-un conflict existențial colosal pentru că își iubește familia, își iubește profesorii, colegii, semenii și dintr-o dată se prăbușește nemaiputând suporta ideea că i-a dezamăgit groaznic pe cei pe care i-a iubit atât! În loc să oprim moara și să ne întrebăm, ce măcinăm noi aici? trecem totul la fapt divers într-un articol de ziar sau o emisiune TV.

Priviți examenul de capacitate de anul acesta sau cel de bacalaureat de anul trecut. Ce importanță are dacă un elev a bifat subiectivă și altul predicativă iar cel de-al treilea atributivă? Câți dintre adulți știu asta? De ce soarta unui copil să depindă de ceea ce nici specialiștii cu studii și doctorate nu știu bine? Sau de ce cheltuim milioane de lei cu camere video de supraveghere – Big Brother – când copiii sunt împinși într-o competiție nenaturală, neomenească? Dacă scopul vieții este fericirea, de ce tot acest stress artificial provocat, în care anual sunt împinși sute de mii de elevi, familii și profesori care încearcă, lăsând la o parte orice urmă de moralitate (dacă le-a mai rămas), să se lupte între ei, pentru, de fapt, o nefericire? Răspunsul e simplu: pentru că, aruncându-i unii împotriva celorlalți, pot fi stăpâniți, mânuiți, manipulați. Asta e sarcina sistemului de educație imaginat și creat de slujbașii lui Friedrich cel Mare acum 200 de ani.

Dar cea mai mare invenție a școlii tradiționale a fost banca de școală. Oricâte opresiuni ar fi imaginat adulții împotriva spiritului viu al copiilor, cu oricâte pedepse, nu puteau opri copiii să se miște. Mișcarea este forma primordială și fundamentală de expresie a vieții și a independenței individului. Trebuia găsită o soluție de încătușare a spiritului, iar aceasta a fost banca. La început erau bănci lungi ca cele de la căminele culturale sau ca la nunțile de la cort, dar copiii lunecau pe sub ele. Apoi s-au inventat cele cu scaunul legat de bancă, mai întâi pentru șase elevi, să nu poată ieși din ea, apoi, pentru patru sau doi, în sfârșit, pentru unul, pe măsură ce se vorbea de drepturile copilului. Au fost implicați cercetători care au studiat poziția, forma și anatomia copilului, proiectând bănci din ce în ce mai ergonomice, cu scaune rabatabile, etc. S-a observat, totuși, că e nevoie și de mișcare și au fost create pauzele și introduse orele de educație fizică pentru a evita deformarea coloanei vertebrale. E ca și când ai cere unei persoane să meargă într-un picior și, când obosește, să schimbe pe celălalt, uitând că un mers normal, cu ambele picioare și în ritm propriu nu duce la oboseală. Prin bancă, disciplina a fost luată sub control de către autorități, astfel încât primul lucru pe care îl învață orice copil care merge la școală este să stea în banca lui, să facă ce i se spune și să răspundă când e întrebat.

Toată această uriașă industrie care nu dă faliment deoarece are clientela asigurată obligatoriu, care merge din ce în ce mai prost, pentru că numai dacă merge prost poate cere bani mai mulți, dacă ar merge bine n-ar mai fi nevoie de bani mai mulți, este susținută de teorii pedagogice din ce în ce mai sofisticate. De la Taxonomia obiectivelor educaționale a lui Bloom (1956), care funcționează încă în practica școlii românești și despre care Bloom însuși spunea prin 1990, că, pe baza ei poți crește pui în incubator, nu spirite umane (întrebați-l pe profesorul Nicolae Sacaliș, a vorbit cu Bloom, văd că a lansat recent o carte) la elaborarea standardelor educaționale în America, prin anii ’80, pe care ne străduim, cu sârg, să le introducem și la noi, și până la învățământul bazat pe competențe pentru crearea societății bazate pe cunoaștere – knowledge-based society – clamat de documentele UE (noi am construit, într-un timp, societatea socialistă multilateral dezvoltată, cu mult înaintea UE!), toate aceste teorii merg pe linia inaugurată de prusaci în urmă cu 200 de ani. Copilul, dibuit, ici-colo, de unele mari spirite ca Ellen Key, Maria Montessori sau Celestin Freinet, a fost îngropat sub imense mormane de legi și regulamente în care, pentru state, e doar o resursă umană (Vezi Legea Educației nr. 1/2011, art. 2(2) și sutele de regulamente și metodologii pe site-ul MECTS, pe care nici juriștii nu le pot descâlci!).

Și, ca orice resursă, trebuie folosită de cineva, așa cum și boul e o resursă pentru cel care nu are tractor.

Întreaga educație se bazează pe o prejudecată, o premisă falsă: aceea că adulții fac copii și că ei îi formează și îi modelează după proiecte naționale și internaționale. Noi, românii, dintr-o țară de informatori, ne-am transformat într-una de formatori. E la modă.

Mii de ani oamenii au fost convinși că soarele se învârtește în jurul pământului. Când, în sfârșit, a venit unul care să le spună că e invers, l-au ars pe rug. Au mai trecut câteva sute de ani pentru a accepta cu toții acest nou fapt. La fel e și cu această prejudecată. În urmă cu peste 100 de ani (1907, cînd la noi pornea răscoala de la Flămânzi) o femeie, prima femeie medic din Italia, Maria Montessori, a spus lumii: COPILUL ESTE CREATORUL ADULTULUI. CARACTERUL ȘI PERSONALITATEA SUNT PROPRIA CREAȚIE A COPILULUI. A fost exilată din Italia, a fost urmărită de fasciștii lui Mussolini pentru a fi ucisă, a fost complet ștearsă de comuniști din istoria educației și pedagogiei, a fost dată uitării de pedagogiile și universitățile din statele așa-zis democratice, deși cercetările recente din neuroștiințe îi validează spusele.

În această epocă a libertății, a comunicării globale, copiii răspund oprimării și controlului total, ignorării legilor naturale ale dezvoltării lor, în mod neconștientizat, în școlile publice de pe toate meridianele prin creșterea gradului de violență. Statele cheltuiesc milioane de dolari și de euro pe proiecte de prevenire și reducere a violenței școlare. Școlile seamănă, din ce în ce mai mult, cu pușcăria. Jandarmii și polițiștii păzesc la porțile școlii. Recent, un ministru al educației a propus introducerea cazierului școlar. Inutil. Sclavii s-au eliberat prin răscoale, proletarii prin revoluții, de vreo sută de ani asistăm la mișcări pentru eliberarea femeii (de sub prejudecăți, desigur, altfel e liberă!). E nevoie de o nouă revoluție: cea a eliberării copiilor de sub prejudecățile adulților. Ultima. Non-violentă. Pentru că adulții nu fac copii. Ei fac sex.

În încheiere, un citat:

http://www.crossroad.to/Quotes/fascism/BertrandRussell.htm

Educația ar trebui să vizeze distrugerea liberului arbitru, astfel încât, după ce elevii sunt astfel școlarizați, ei să fie incapabili, pentru tot restul vieții lor, să gândească sau să acționeze altfel decât ar fi dorit stăpânii lor... Psihologul social al viitorului va avea un număr de clase de elevi pe care va încerca diferite metode de a produce convingerea de neclintit că zăpada este neagră. Când tehnica va fi perfecționată,

fiecare guvern care se ocupă de educație de mai mult de o generație va putea să-și controleze supușii în siguranță, fără a avea nevoie de armate sau polițiști. -- Bertrand Russell citându-l pe Johann Gottlieb Fichte, șeful filosofiei și psihologiei care l-a influențat pe Hegel și pe alții – Universitatea prusacă din Berlin, 1810

2. Prima condiție pentru o reformă a educației

Febr. 2013

În urmă cu exact șapte ani, prin februarie-martie 2006, Antena 1 desfășura o campanie de „salvare“ a unei fetițe aflată în îngrijirea unor bunici săraci, dintr-un sat ascuns între niște văi, „ca-n interiorul unei tobe“, cum ar fi spus Marin Sorescu, din județul Bacău. Cazul a devenit cunoscut în media sub titlul de „fetița din cușcă“, deoarece bunicul construise un țarc din sârmă în ochiuri în care o ținea pe nepoțică. Printr-o manipulare de proporții, emisiunea Observator, a reușit să determine autoritățile locale și județene să smulgă fetița din acest mediu și să o încredințeze altei familii. (Pentru cei care nu cunosc cazul sau nu și-l mai amintesc, ca și pentru cei interesați de tehnicile de manipulare utilizate de mass-media, recomand un excelent studiu de caz realizat de conf. univ. dr. Magdalena Dumitrana: *Copiii aflați în situații de risc – cine decide pentru ei?* publicat în Revista Medicală Română (http://rmr.medica.ro/reviste_med/download/rmr/2008.1/RMR_Nr-1_2008_Art-06.pdf).
Coordonatoarea acestei campanii sau, mai bine zis, cea care ieșea în față ca prezentatoare la Observator, era Gabriela Vrânceanu Firea, care, recent, a devenit membră a Parlamentului României.

Ceea ce a șocat opinia publică, n-a fost sărăcia, românii, în majoritate, sunt obișnuiți cu sărăcia și lipsa de igienă, ci „cușca“ din sârmă. N-a contat că bunicul își **iubea** nepoata, a făcut chiar greva foamei pentru a nu-i fi luată fetița. În mintea lui, țarcul din sârmă era menit s-o protejeze pe copilă, să nu se ardă, să nu se curenteze, să nu se lovească. În primă fază nici n-a priceput de ce veniseră jurnaliștii, se juca cu fetița printre ochiurile de sârmă, exprimându-și, astfel, **dragostea.**

Au trecut șapte ani de la acea campanie de televiziune. Lumea a uitat-o. Gabriela Vrânceanu Firea a devenit Pandele, s-a retras din televiziune, nu înainte de a arăta, cu mândrie, lumii, că va avea un copil și a uitat-o și ea pe Mariana, fetița din cușcă. Și-a revărsat toată **dragostea** asupra propriului copil. Și a vrut ca toată lumea să-i cunoască această **dragoste**, postând pe paginile ei de facebook sute de poze cu Petru David, zeci de articole în *Jurnalul Național* au fost scrise și preluate de alte mass-media, pentru a ține opinia publică la curent cu evenimentele din familia lui Petru David.

Într-una din aceste poze se văd cei doi părinți, cu privirile pline de afecțiune, aplecați peste, ați ghicit? un **țarc** în care se află Petru David, îmbrăcat într-un costumaș alb, pe pieptul căruia scrie cu albastru: *Eu sunt Șeful*! Dacă aș fi răutăcios, aș vedea, împreună cu Andrei Gheorghe, un Ponta mic. (Andrei Gheorghe se întreba pe Twitter dacă există vreo ieșire publică a lui Ponta în care să nu afirme: Eu sunt șeful guvernului!). Dar nu sunt. Eu văd un copil închis într-un țarc, e adevărat, nu din sârmă, ci din lemn lustruit, vopsit în alb. Și mai văd **dragostea** arzătoare din ochii părinților, jucându-se cu el. În mintea Gabrielei Vrânceanu Firea Pandele, ca şi în conştiinţa tuturor părinţilor care-şi iubesc copiii, **ţarcul** e menit să protejeze copilul să nu cadă, să nu se lovească. Dacă familia Pandele n-ar fi înstărită şi n-ar fi avut posibilitatea să cumpere un ţarc modern, probabil că ar fi făcut unul din sârmă în ochiuri şi, atunci, mai că aş începe o campanie pentru a determina autorităţile din Ilfov să-l încredinţeze pe Petru David altei familii! Când va mai crește, Petru David va avea parte de un **țarc** viu, o bonă, o guvernantă care să-l supravegheze și să-l protejeze.

Primul meu articol pe contributors.ro, *Nimeni nu s-a născut adult. Despre învățământul obligatoriu*, a ajuns, într-o jumătate de an, la 40.000 de vizualizări. Constat după numărul de vizualizări și comentarii ale articolelor despre educație că oamenii sunt interesaţi de educaţia copiilor lor şi simt că ceva e în neregulă. Concluzia ar fi că toată lumea solicită și așteaptă o reformă a educației. Neînțelegerile apar când se pune întrebarea: CUM? Ei, bine, orice soluție propusă se poate realiza doar dacă anumite condiții sunt îndeplinite. Altfel se va revizui, dar nu se va schimba nimic!

Prima condiţie pentru o reformă a educaţiei este să iubim copiii. Românii alcătuiesc un popor care nu iubeşte copiii. Un popor de adulți care își exhibă zilnic umorile în fața copiilor pe zeci de televiziuni, nu iubește copiii. Un popor de adulți care construiește un closet în curtea unei școli rurale cu două sute de mii de euro, nu iubește copiii. Un popor de adulți care face efortul de a oferi copiilor un corn cu lapte pe zi și îi obligă să le mănânce printre bănci fără să le pună la dispoziție o masă cu scaune, nu iubește copiii. Un popor de adulți care lipește gurile copiilor cu bandă adezivă pentru a-i face să tacă, nu iubește copiii. (Îmi veți reproșa că sunt cazuri izolate, dar un popor pentru care un asemenea caz e prilej de dispute publice interminabile, când soluția e una singură: excluderea din societate a acelui individ, înseamnă că nu iubește copiii). Un popor care pune jandarmi la porțile școlilor pentru a proteja copiii, transformând școlile într-o cușcă, nu iubește copiii.

Dragostea necondiționată și normală față de copii – constructorii adulților – e prima condiție pentru o reformă a educației. Din păcate, poporul român nu e singurul deficitar în raport cu această condiție. Se înscrie în hora tuturor celorlalte popoare civilizate. Skinner, cel mai faimos dintre behavioriștii pe care i-a dat Harvard University, întemeietorul școlii moderne, și-a crescut propria fiică într-un fel de cușcă din sticlă cu o ferestruică, descrisă în articolul „Baby in the Box" din *Ladies Home Journal*, 28 septembrie, 1945.

Majoritatea dintre noi ne iubim cu ardoare, cu foc, propriii noştri copii. Şi ne mândrim cu asta. Toţi prietenii mei de pe facebook, cei care au copii mici, nu obosesc să posteze zilnic fotografii ale copiilor, iar ceilalţi să dea, fugitiv, un like, gâdillându-le orgolilul. Pentru ceilalţi, aflaţi în situaţii de vulnerabilitate, simţim, cel mult, milă. Dacă avem posibilităţi, le oferim dulciuri, îmbrăcăminte şi jucării de care nu mai au nevoie copiii noştri. Cei cu posibilităţi mult mai mari, realizează campanii pentru a-i extrage din familiile sărace, dar nu-i iubesc, o fac pentru rating.

Ştiu că voi fi înjurat pentru această afirmaţie, dar încerc, didactic, să o explic cât mai pe scurt. Noi, oamenii suntem alcătuiţi din suflet, minte şi trup. Ştiinţific, am studiat cum se naşte trupul, biologia genetică ne spune asta. Ştim, într-o oarecare măsură, cum ia naştere mintea, intelectul: psihologia şi neuroştiinţele ne explică asta. Dar sufletul? Există două alternative: ori sufletul, nefiind materie, nu există, şi atunci ne ajunge ceea ce ştim și putem face orice, ori există, şi atunci, toată ştiinţa ar trebui să se dedice studiului acestuia. Până acum, sufletul (sau spiritul) a fost lăsat în grija bisericii, sau al abordărilor a ceea ce numim paranormal. Toate popoarele au intuit, în credinţele şi religiile lor, că există un fenomen al încarnării, al intrării unui suflet într-un trup, dar niciunul nu a explicat, ştiinţific, acest fenomen. Că acest spirit a mai fost într-un alt corp, nu interesează aici. Întrebarea e, când vine sufletul pe lumea asta, a noastră: după trup, după minte, sau înaintea acestora. Cu alte cuvinte, dacă fetița din cușcă sau nou-născutul Petru David, au suflet, sau nu? Şi dacă da, ce ne face să credem că sufletul, ca orice alt fenomen din univers, nu are legi, naturale sau divine, după care se dezvoltă?

Ştiinţific, corpul se construieşte în perioada intrauterină, iar, după naştere, se construieşte mintea, corpul continuînd să crească. Dacă ar fi să dăm o definiţie încarnării, am putea spune că e un proces prin care spiritul îşi construieşte un corp prin care să devină material, vizibil, iar mai apoi, un alt instrument, mintea, prin care să intre în relaţie cu, şi să se manifeste în lume. De unde vine şi unde se duce

sufletul, nu putem spune. Dar că sufletul există, puţini oameni au îndoieli. Că de n-ar fi, nu s-ar povesti.

Ei, bine, aşa cum orice plantă şi orice vieţuitoare cu sânge cald, au nevoie de căldură pentru a creşte, pentru embrionul spiritual, care e în orice copil, dragostea reprezintă această căldură. Nu e motorul creşterii, e atmosfera, mediul, climatul. Copilul – embrionul spiritual – caută cu nesaţ această căldură, mai mult decât orice hrană materială. Aţi văzut copiii din leagăne sau orfelinate cum întind mâinile din țarcurile în care sunt ținuți spre orice adult care-i vizitează? Au nevoie de dragoste care să le încălzească şi să le protejeze sufletul. Adultul este soarele lor. Iar adultul le oferă ciocolată!

Dar şi căldura are legile ei. Arşiţa pârjoleşte, plantele se chircesc, se răsucesc, vieţuitoarele se ascund; gerul îngheaţă, plantele îşi îngroaşă coaja, se golesc de frunze, animalele se retrag în adăposturi. Când arşiţa şi gerul se succed cu repreziciune, totul se strâmbă, deviază de la normal. La fel se întâmplă şi cu sufletele copiilor noştri. Nevoit să facă naveta între dragostea arzătoare de acasă şi lipsa de dragoste din societate, sufletul îşi construieşte o crustă de protecţie din ce în ce mai groasă, pe care nu o mai poate lepăda. Sau se chircește, se strâmbă, deviază de la normal. Pentru suflet nu contează materialul din care e făcută colivia: sârmă, lemn vopsit sau sticlă. Contează lipsirea de libertate, lipsirea de dreptul de a-și urma propriile legi de dezvoltare. Subsconștientrul nostru pervertește acestă lipsire de libertate în responsabilitatea de a proteja copilul. Cu alte cuvinte o soluție la problemele educației trebuie căutată în subconștientul colectiv al adulților.

La fel s-a întâmplat cu fiecare dintre noi încât nici nu mai știm dacă avem suflet sau nu. Doar câteodată exclamăm: Mă doare sufletul! Mult mai des spunem: Mă doare-n cot!

3. Problema fundamentală a educației

Martie 2013

Nu știu dacă ați observat cum se exprimă fosta (de mai multe ori) ministresă a învățământului, Ecaterina Andronescu, de fiecare dată când vorbește despre reforma educației. Își începe fiecare frază cu: Eu cred că... În urma articolului meu din 28 februarie, am primit, printre altele, un link către un film de pe youtube în care câteva persoane, serioase de data asta, încearcă să răspundă la întrebarea: Cine va schimba lumea? Lăsând la o parte întrebarea care pleacă de la presupoziția că lumea va fi schimbată (dacă va fi) de către o ființă umană providențială, pe care personajele din film încearcă să o descrie ipotetic, ceea ce mi se pare interesant e că, apropape toți, încep cu expresia: Eu cred că...
Când începem un discurs cu Eu cred că... ne bazăm pe rațiune care, dacă suntem sinceri, și nu suspectez persoanele din film de lipsă de sinceritate, ba din contră, are ca fundament experiența personală și convingerile proprii ca elemente definitorii ale caracterului. Când nu suntem sinceri, în spatele rațiunii se află interese personale sau de grup, așa cum suspectez în cazul d-nei Andronescu. În ambele cazuri însă, expresia Eu cred că... denotă o lipsă de informații în domeniul în care ne dăm cu părerea.

În finalul articolul trecut am inserat o propoziție care, până acum, nu a fost observată: „... o soluție la problemele educației trebuie căutată în subconștientul colectiv al adulților”. Cu alte cuvinte, rațiunea neinformată despre ce se întâmplă în subconștientul nostru, nu ne poate oferi o rezolvare a problemelor educației, oricât de valide ar fi inferențele pe care le facem.

Tot ce există în univers, materia și energia, se bazează pe legi. Tot ce există pe pământ, materia vie și nevie, funcționează după legi naturale. Științele, atât de dezvoltate în timpul nostru, au descoperit foarte multe din aceste legi pe baza cărora s-au creat tehnologii uimitoare. Omul a ajuns pe lună, a trimis nave și stații pe Marte, explorează adâncurile pământului și ale oceanelor, a intrat în intimitatea materiei. a definitivat harta genomului uman, comunică instantaneu cu aproape oricare alt individ uman. Dar, „întocmai cum oamenii au străbătut pământul cu piciorul și, ulterior, i-au arat suprafața fără să se gândească la bogățiile imense ascunse în adâncimile lui, tot astfel oamenii de azi realizează progres după progres în civilizație fără să observe comorile care zac ascunse în universul psihic al primei copilării”. (Maria Montessori, *Mintea*

absorbantă). Și, dacă totul stă sub lege, cum spune Noica, și totul se desfășoară după un plan, inclusiv haosul, ce anume ne face să credem că spiritul, sufletul uman nu-și are legile lui?

Ei, bine, chiar dacă suntem ignoranți în acest domeniu, trebuie să pornim de la ideea că sufletul și psihicul copilului, acestă progenitură a omului, cea mai dezavantajată dintre toate viețuitoarele, se dezvoltă după legi proprii, după un design interior, cu un ghid, un „profesor interior" care îi dictează în orice moment ce trebuie să facă pentru a construi un adult. (Aceste legi și instrucțiuni interne nu fac obiectul acestui articol). E adevărat că mulți psihologi au studiat sufletul uman, printre care Freud, întemeietorul psihanalizei, dar au pornit de la adultul bolnav psihic. Psihanaliștii au dezvoltat tehnici de anamneză și hipnoză prin care ajung în subconștientul adultului bolnav, descoperind cauzele bolii în prima copilărie. Așa cum medicina studiază stările de boală căutându-le leacuri, și nu studiază sănătatea, la fel face și psihanaliza. Pentru că, dacă Freud ar fi avut inspirația să studieze copilăria timpurie, adică originea bolilor de mai târziu, altfel ar sta lucrurile. Dar n-a făcut-o deoarece copilăria pentru psihanaliză reprezintă sănătatea! Nu o poți studia decât observând-o și reflectând. Nicio altă tehnică nu ajută, pentru că orice experiment psihologic denaturează obiectul studiului.

Încerc să descriu acest complex psihologic. Aproape toți părinții au sentimente înălțătoare la nașterea copilului lor pe care îl idealizezează cu forța dragostei. Totul e bine și frumos atâta timp cât ei sunt cei care îl mânuiesc fizic: îl îmbracă, îl schimbă, îl hrănesc cu biberonul, apoi cu lingurița. Neavând puterea de a reacționa, decât prin plâns, copilul se supune voinței lor. Din momentul în care începe să meargă, devine o belea, și dă bătăi de cap. Cu mustrări de conștiință la început, adultul caută să-l dirijeze, să-l oprească, să-i schimbe ritmul. De exemplu, dacă pune mâna pe un pahar cu apă, din sticlă, adultul strigă: Nu pune mâna, îl spargi sau îl verși. Dacă ia un bibelou sau un obiect prețios, adultul sare și i-l ia din mână. Dar copilul n-o face pentru că vrea sau pentru că nu știe, el se supune profesorului interior care-i dictează: pune mâna pe tot, atinge tot, altfel n-o să înveți niciodată ce însemnă tare, moale, umed, neted, aspru, lung, scurt, greu, ușor, cald, rece... Oprit de adult se întoarce spre alt lucru. E oprit și acolo... În mod inconștient, adultul îi transmite ideea că obiectele sunt mai valoroase decât copilul însuși. Părinții sunt fericiți când copilul doarme și încearcă să-l facă să doarmă cât se poate de mult. Cei care au posibilități financiare încredințează copilul unei bone, dându-i intrucțiuni să-l țină cât mai departe de ei. Alții îi trimit la bunici.

Când copilul începe să vorbească, în conformitate cu legea că orice capacitate nou câștigată trebuie exersată, acesta vorbește încontinuu, se bagă în vorba adulților care îl alungă sau îi spun: Mai taci dracului din gură, că ne-asurzești, nu putem să discutăm serios între noi! Iar copilul se retrage într-un colț și vorbește singur sau cu vreo jucărie, respectând ordinul interior: exersează, exersează... Dacă nu se supune, e pedepsit, e contrat și, fiind slab și lipsit de apărare atât fizic, cât și psihic, trebuie să suporte totul. În sufletul adultului apare un conflict, deoarece, în același timp, își iubește copilul. La început, acest conflict îi provoacă remușcări. Încet-încet, mecanismul jocului psihologic între conștient și subconștient duce la un fel de adaptare, la un refugiu, o „fugă", cum ar spune Freud, în care subconștientul sugerează: „Ceea ce faci nu e în scopul de a te apăra pe tine și proprietatea ta împotriva copilului, ci e o datorie pe care o îndeplinești spre binele lui. E un lucru necesar și bun. Trebuie să acționezi cu curaj pentru că tu îți «educi» copilul. Te străduiești să-l faci cuminte. Când obții această stare confortabilă sentimentele naturale de admirație și dragoste sunt, efectiv, îngropate".

Acest tip de organizare subconștientă a apărării este comun tuturor adulților, toți se sprijină reciproc, formând un subconștient colectiv și acționând la unison în oprimarea copilului. Toți consideră că o fac spre binele copiilor, își îndeplinesc o datorie, se sacrifică. Acea remușcare inițială e definitiv îngropată pentru că toți ceilalți fac la fel, toți sunt de acord cu tine, și, astfel, prin sugestie, fiecare ajungem să credem că acesta e un adevăr absolut. Viitorii părinți vor prelua această sugestie și sunt instruiți de cei din jur și de „specialiști" pentru a-și asuma datoria și sacrificiul de a acționa pentru binele copilului pe care-l vor avea. În acest fel își pregătesc, prin sugestie, conștiința, iar copilul rămâne necunoscut în subconștient. Fenomenul se perpetuează din generație în generație. Iar toate acțiunile dictate de această datorie, sacrificiu, responsabilitate față de binele și succesul copilului poartă numele de educație. E, preluând o idee a unui alt autor, o **O**rganizare a **R**ăului sub înfățișarea **B**inelui **I**mpusă **U**manității prin **S**ugestie. Un **ORBIUS** social. O bârnă în ochiul conștiinței colective, care ne împiedică să vedem adevărata natură a copilului.

În această luptă între adult și copil, în acest conflict neconștientizat, care se amplifică pe alte planuri ale dezvoltării, când alți „profesori interiori cu programele lor" intră în funcțiune și de care copilul trebuie să asculte, intră în conflict cu profesorii din școală și cu programele lor care încearcă să-i supună pe copii (spre binele lor!) trebuie căutată o soluție la reforma educației. **Prin urmare, problema**

fundamentală a educației e una socială. Orice altă reformă, oricât de rațională, vizând modificări ale metodelor, ale curriculei, ale structurilor, ale standardelor, ale finanțării, ale salariilor sau ale formării și perfecționării cadrelor didactice, nu va face decât să creeze alte probleme. Orice altă reformă care nu scoate la lumină acest conflict neștiut, e sortită eșecului.

Într-un fel, e un război neconvențional pentru că opresorii și oprimații nu se dușmănesc, ba chiar se iubesc. La început copiii reacționează, în funcție de forța lor, prin plânsete, capricii, încăpățânări, sau recurg la fel și fel de subterfugii pentru a prinde punctele slabe ale adversarilor. Mai târziu, la școală, creează fel și fel de strategii pentru a înșela vigilența profesorilor, pentru a „vâna" note, pentru a le intra în grații, cum ar fi copiatul, chiulul, etc., cititorii le știu mai bine decât mine. Din ce în ce mai mult recurg la agresiune și violență, nu neapărat împotriva profesorilor deoarece nici ei nu conștientizează adversarul direct, sau la sinucidere. Profesorii și părinții, în calitate de aliați (desigur, ca în orice război, există trădări și trădători) chiar folosesc termeni de război: să facem *front* comun împotriva violenței! să *înarmăm* copiii cu cunoștințe...

Să fiu bine înțeles, mai există și alte cauze. Copilul vine pe lume într-un mediu construit pentru nevoile adultului, un mediu ne-natural pentru care nu e pregătit, un mediu *supra-natural*, în sensul de construit peste, deasupra naturii, dar pe care trebuie să-l cucerească conform „programei" lui naturale. Pentru că nu-și găsește locul în acest mediu și îl încurcă pe adult, îi strică lucrurile, i se oferă jucării, care sunt un fel de „înlocuitori de realitate", așa cum, cei mai în vârstă își amintesc că se amăgeau că beau cafea, îngurgitând, de fapt, o zeamă de năut fiert. Iar când mintea se construiește, nu în contact cu realitatea și lucrurile ei, ci cu surogate, să nu ne mai mirăm că mulți adulți trăiesc în povestea proprie, în afara realității. Jucăriile au fost inventate de adulți pentru a scăpa de copii. Chiar dacă ei gândesc altfel. Contrar a ceea ce cred adulții, copiii nu se joacă, eu au o muncă de făcut: să construiască un adult. Și o fac cu ceea ce găsesc la îndemână. Iar dacă materialul e fals și mai întâmpină și obstacole, îl construiesc strâmb. Și cum nu prea avem ocazia să vedem un adult „drept", ne credem normali.

Aș mai putea adăuga o altă cauză despre care voi scrie, probabil, altădată: prejudecata adulților că ei fac copii, considerându-se drept creatorii copiilor. Prefer să o ilustrez cu un extras din comentariul la articolul trecut al lui T. St.:

Sa nu uitati niciodată: copiii pe care îi veți avea nu sînt ai voștri! Sînt, cu toții, fiii lui Dumnezeu. Exact ca și voi. Nu le sînteți superiori cu nimic. Dumnezeu doar vi-i da în grijă temporar, până când vor putea să își vadă singuri de viață...

Cu alte cuvinte, e necesar să construim un mediu special pregătit, dotat cu materiale speciale care să ajute copiii în procesul lor de autodezvoltare, într-o atmosferă de dragoste, în care să lăsăm spiritele copiilor libere să lucreze după programa lor interioară, fără să întrerupem. Pare de necrezut, dar în acest fel se va produce un fenomen de *normalizare* prin faptul că energiile psihice vor fi lăsate să lucreze în armonie și să construiască o personalitate integrată. Și atunci vom cunoaște adevărata natură a copilului Nu vom mai avea probleme nici cu disciplina, nici cu violența, nici cu chiulul, nici cu plagiatul.. Acest mediu special pregătit, fără bănci, fără catedră, fără manuale, fără note, fără recompense și pedepse, în care lucrează un adult special instruit pentru a fi asistentul „profesorului interior” și a-l urma pas cu pas, e ceea ce ar trebui să fie școala.

Sigur că sunt mult mai multe de explicat. Dar vă asigur că un asemenea sistem educațional e mult mai ieftin decât industria actuală de prelucrare a spiritului uman. Deoarece, modificând puțin spusa lui Andre Malraux, „Secolul al XXI-lea va fi *al spiritului*, sau nu va fi deloc!”

4. De ce nu e pace

August 2014

Zilele trecute făceam curățenie în garajul de la țară când am dat cu ochii de tabloul cu cerbul – *Regele pădurilor* – ăla despre care v-am povestit cu doi ani în urmă. În ăst timp, radioul mă bombarda cu știri despre conflictul din Ucraina, despre bombardamentele din Fâșia Gaza, despre atrocitățile ISIS în Irak și despre summit-urile conducătorilor lumii pentru a se face pace. Ștergând tabloul de praf m-au năpădit amintirile (semn c-am cam îmbătrânit).

De pe la vârsta de vreo zece ani când ne întorceam seara de la școală și ne opream pe marginea șanțului la Moș Dinu Mandă pentru lecția de geopolitică a acestuia, care ne alinia și ne punea întrebarea: Ia să-mi spuneți voi, cum trăiesc oamenii din Cuba?, iar Tița lu Coreeanu, cel mai prost dintre noi la școală, avea numai note de 4, flutura două degete și se avânta să răspundă: Oamenii din Cuba trăiesc foarte bine! la care Moș Dinu zicea și el: Foarte bine! și scrijelea cu un surcel nota 10(zece) pe nisipul din șanț, de crăpa Tița de mândrie, aproape nu știu vreo zi în care să nu fi auzit de conflicte armate în diferite părți ale lumii. A urmat războiul din Vietnam, războiul din Afganistan (ăla în care a participat Uniunea Sovietică, iar talibanii erau înarmați de SUA, nu ăsta în care e invers), revoluțiile din ’89, războaiele din Iugoslavia (singura mea experiență directă cu războiul fiind una auditivă: am auzit explozia bombelor aruncate de americani asupra terminalului petrolier de la Prahovo, pe Dunăre), din Irak, etc. etc... Și, aproape tot zilnic, auzeam despre întâlnirile, conferințele, seminariile, mitingurile pentru pace. Ba chiar, prin anii ’80, eram forțați să participăm la mitinguri pentru pace. Eram strânși de activiștii de partid și de stat, ni se dădeau pancarte și drapele tricolore și roșii și ni se cerea să strigăm: *Pace, Pace* (în copilărie, când doi se băteau, ceilalți le cântau: *pace, pace, între două dobitoace*) apoi, inevitabil, lozinca devenea: *Ceaușescu, Pace!*.

După amintiri, reflecțiile, în primul rând întrebările: Cum se face că această omenire e capabilă să trimită primul om în cosmos în același timp cu plasarea de rachete nucleare în Cuba, să trimită primul om pe Lună, în același timp cu experimentarea bombelor cu napalm în Vietnam, și nu reușește să realizeze pacea? De ce există o Știință a Războiului, dusă până în pânzele albe, care creează armamente și tehnologii militare extraordinar de complexe, care imaginează strategii și tehnici de luptă de-ți iau mințile, și nu există o Știință a

Păcii care ar fi cea mai nobilă dintre discipline pentru că de ea depinde evoluția sau distrugerea vieții? De ce există academii, institute și universități militare în care oamenii sunt pregătiți pentru a se ucide și nu există laboratoare în care pacea să fie obiect de investigație științifică, și universități în care să se predea Pacea?

După întrebări, răspunsurile: Pentru a studia un lucru, un fenomen, un proces, mai întâi trebuie să știi ce e ăla. Și constat că până acum, până în secolul al XXI-lea, omenirea nu are un concept pozitiv al Păcii, ci unul negativ. Pacea este lipsa războiului sau încetarea războiului, cu alte cuvinte, pacea este ultimul triumf al războiului, ultima încununare a acestuia, coroniţa care i se așează pe frunte și toată lumea cântă, râde și dansează, cum am revăzut de curând în niște documentare cu imagini din ziua de 9 mai 1945. Când totul e distrus, când totul e scrum, se face pace, fumul final al războiului! Atunci când în organismul unui individ uman pătrunde un virus, un microb, organismul își mobilizează anticorpii și toate energiile pentru a lupta împotriva virusului. Iar dacă, în final, virusul învinge și invadează tot organismul, individul moare, ceilalţi găsesc de cuviinţă să spună: Odihnească-se-n **PACE**! Acesta e conceptul omenirii despre pace: liniștea morţii.

Istoria ne învață că pacea înseamnă supunerea celui cucerit voinţei și dominaţiei cuceritorului, de aceea mari mase de oameni, inclusiv femei și copii se mobilizează împotriva invadatorului, de teama a ceea ce se va numi pace după terminarea războiului, de teama de a pierde ceea ce iubești, de teama sacrificiilor pe care cei învinși trebuie să le facă, fiind consideraţi singurii vinovaţi care merită să fie pedepsiţi pentru că au fost învinși. În istorie, toate popoarele au experimentat valuri succesive de războaie și păci, statutul de învinși și învingători. Lumea de astăzi reprezintă acceptarea situaţiei create de-a lungul timpului în urma acestor dezastre. Ideea divină a dragostei (toţi oamenii sunt fraţi!) a dispărut în creaturile decăzute pentru care armonia universală e spartă în mii de bucăți. Ei, bine, asta nu e pace, e un flagel moral, un haos moral al omenirii de azi din punct de vedere spiritual, o omenire în care medicul și cercetătorul care descoperă un leac pentru a salva populaţii întregi e lăudat, iar generalul care are scopul de a anihila populaţii întregi e răsplătit înmiit. Luată ca întreg, omenirea e într-o stare schizofrenică, în care conceptele de valoare a vieții și de principii morale coexistă și sunt acceptate în același timp cu cele diametral opuse acestora. Raţiunea umană e confuză, acoperită de ceaţă sau, mai bine-zis, învăluită într-un *smog* sufocant .

Această incapacitate de a găsi o definiție pozitivă pentru pace, o definiție a organismului puternic, armonios, sănătos, de care virușii nu se ating, ne face să nu vedem calea salvării și a realizării păcii. În această epocă în care toți oamenii de pe planetă sunt strâns legați din punct de vedere material – doar dacă mă uit în jurul meu văd că telefonul e conceput în Finlanda, piesele sunt produse în Coreea de Sud și asmblate în România, că stofa costumului încorporează lână din Australia, bumbac din India, e țesută în Bangladesh, croită în Italia și confecționată în Turcia – rămânem la fel de îndepărtați ca și în secolele trecute, din punct de vedere spiritual. Chiar și atunci când toate națiunile de pe pământ ar crea o alianță comună în scopul de a evita conflictele armate, tot ar rămâne la fel de oarbe la cauzele primare ale războiului. Mai mult, s-ar putea produce un conflict armat la scară globală în speranța unei păci „veșnice", autentice, ca o soluție finală printr-un ultim război. Adevăratele cauze ale războiului nu stau în injustiția socială dintre clase cum zicea Marx, nici în religii și ideologii diferite, nici măcar în consecințele războielor anterioare. Acestea sunt mai degrabă, „mucul fitilului" din care se aprind războaiele.

Istoria ne poate arăta, însă, calea către o Știință a Păcii. A existat în istorie, alături de războie, un alt flagel care a produs, probabil, mai multe victime și dezastre economice decât războiul: ciuma. Interesant că epidemiile de ciumă, au fost înregistrate în documentele omenirii după numele conducătorilor: ciuma lui Marc Aureliu, a lui Constantin, a lui Grigorie cel Mare, a lui Vodă Caragea. Prin secolul al XIV-lea o epidemie de ciumă izbucnită în China s-a întins prin Rusia, Asia Mică și Egipt până la țărmurile europene ale Atlanticului făcând milioane de victime. Noroc că încă nu fusese descoperită America! În aproape toate cazurile, oamenii căutau cauzele în alți oameni considerați răi, care fie otrăveau cu ace, fie aduceau năpasta din partea lui Dumnezeu, fie făceau vrăji. Pelerini, vrăjitoare, dușmani, erau judecați și executați în piețe publice ca exemplu de justiție, în fața a mii de oameni care aclamau, fremătând. Astăzi ni se pare absurd, dar oare, nu e la fel de absurd să considerăm drept cauze ale războiului indivizi de teapa lui Hitler, Stalin, Miloșevici, Sadam Hussein, Putin sau Osama bin Laden, care au fost sau sunt aclamați de milioane de oameni?

Când, prin investigații științifice s-a descoperit adevărata cauză a ciumei – un virus transmis și răspândit prin șobolani –, s-a găsit și leacul: igiena locurilor publice și private și igiena personală, elemente necesare prevenirii tuturor bolilor, nu doar a ciumei. Odată cu apariția științei igienii, problema conceptuală e diferită: nu se mai

luptă împotriva ciumei și bolilor, ci se conservă starea de sănătate, deoarece omul puternic și sănătos e mult mai greu infestabil. Nu mai trebuie să te lupți cu boala pentru a te însănătoși, ci trebuie să-ți construiești scut împotriva bolii prin igienă și alimentație sănătoasă. Și, apropo de hrană, cea sănătoasă presupune abstinență de la plăcerile abundenței alimentare – care e o cursă către boli –, o renunțare la plăcerile imediate, o viață simplă, ceea ce pare, pentru mulți, un sacrificiu, o penitență, dar e o cursă către o viață sănătoasă.

Din păcate, în sfera moralității, nu s-a ajuns nici măcar la nivelul Evului Mediu. Omenirea continuă să ignore amenințările ascunse la viața morală, discutând doar de lucruri extrem de superficiale, de ideologii, religii, concepții despre viață, iar lipsa de strictețe și abținere morală e luată drept formă modernă de libertate. Mizeria morală domnește mult mai mult decât domnea cea fizică în Evul Mediu, iar plăcerile imorale sunt exacerbate la nivel global. Investigația științifică, cercetările care să ducă la o **Igienă morală** lipsesc. Aducerea la lumină a scopurilor morale contradictorii ale războiului și păcii constituie un prim pas pentru a ieși din iluzii și a începe un proces pozitiv de cercetare științifică a fenomenului numit război, pentru a descoperi o pace ca triumf al dreptății, al dragostei, al binelui și al armoniei între oameni. De aceea ne trebuie laboratoare și universități pentru studierea Păcii.

Așa cum oamenii cercetează dezastrele naturale, energiile din afară ale naturii și caută să le ia în stăpânire, ar trebui să studieze și energiile dinlăuntrul lor care s-au acumulat și organizat în diverse grupuri umane și izbucnesc, ici-colo, ca vulcanii sau ca uraganele. Și trebuie început cu începutul: cu studiul acelei ființe umane pure, care n-are nicio ideologie politică, nicio religie, nicio concepție filozofică, nicio idee morală, neutru la oricare dintre acestea, care nu vorbește nicio limbă dar e gata să vorbească orice limbă omenească: copilul. Știința psihologiei începe cu capitolul al X-lea. Primele nouă nu s-au scris încă.

.....

În 1947, cu patru ani înainte de a muri, Dr. Maria Montessori a trimis tuturor guvernelor lumii o scrisoare în care își exprimă credința că o nouă formă a educației, – cea actuală fiind contraproductivă și chiar periculoasă –, poate fi o forță pentru binele umanității și pentru realizarea păcii. Desigur, guvernele, luate cu altele, au uitat-o. Sau nici măcar n-au citit-o.

Redau aici câteva extrase pentru a o aduce în conștiința publicului:

**Mi-am dedicat viața căutării adevărului. Prin studiul copiilor, am analizat natura umană la origini, atât în Orient, cât și în Occident, și, deși au trecut deja patruzeci de ani de când mi-am început activitatea, copilăria îmi pare în continuare o sursă inepuizabilă de revelații și – îmi permit să spun – de speranță.*

**Copilăria mi-a arătat că întreaga umanitate este una. Toți copiii încep să vorbească, indiferent de rasă, de circumstanțe sau de familie, cam la aceeași vârstă; încep să meargă, le cad dinții etc. în anumite perioade fixe ale vieții lor. Și în alte privințe, mai ales în domeniul psihic, sunt la fel de asemănători, la fel de sensibili.*

**Copiii sunt cei care construiesc oamenii, preluând din mediul înconjurător limba, religia, obiceiurile și particularitățile nu doar ale rasei, nu doar ale națiunii, ci chiar ale unei regiuni specifice în care se dezvoltă.*

**Copilăria își construiește lumea cu ceea ce găsește. Dacă materialul este de slabă calitate, și construcția este de slabă calitate. Din punctul de vedere al civilizației, copilul se află la nivelul vânătorilor-culegători.*

**In order to build himself, he has to take by chance, whatever he finds in the environment"*

**Copilul este cetățeanul uitat și, totuși, dacă oamenii de stat și pedagogii ar conștientiza cândva forța extraordinară pe care o are copilăria, cred că i-ar acorda prioritate față de orice altceva.*

**Toate problemele umanității țin de omul însuși; dacă omul este neglijat în procesul de formare, problemele nu vor fi niciodată rezolvate.*

**Niciun copil nu este bolșevic, fascist sau democrat; toți devin ceea ce circumstanțele sau mediul îi fac să fie.*

**În zilele noastre, când, în ciuda teribilelor lecții ale celor două războaie mondiale, viitorul se prefigurează la fel de sumbru ca înainte, sunt ferm convinsă că trebuie explorat un alt domeniu, pe lângă cele ale economiei și ideologiei. Este vorba despre studiul OMULUI – nu al omului adult, către care orice apel este în zadar. Acesta, nesigur din punct de vedere economic, rămâne dezorientat în vârtejul ideilor contradictorii și se aruncă pe rând, într-o tabără, apoi în cealaltă. Omul trebuie cultivat încă de la începutul vieții, când marile forțe ale naturii sunt la lucru. Abia atunci se poate spera la o mai bună înțelegere între națiuni.*